

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW**

DELEGATURA w ŁODZI

Aleja Piłsudskiego 8
90-051 Łódź, P - 73
Tel. (0-42) 636-36-89, Fax (0-42) 636-07-12
E-mail: lodz@uokik.gov.pl

RŁO/61-85/04/-AK-MN-

Łódź, dnia 8 grudnia 2004 r.

DECYZJA Nr RŁO 18/2004

Na podstawie art. 23e ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jednolity: Dz. U. z 2003 r., Nr 86, poz. 804 ze zm.) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. nr 18 poz. 172 ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wszczętego z urzędu przeciwko Wyższej Szkole Ekonomii i Administracji z siedzibą w Kielcach, ul. Karczówkowska 41, 25-713 Kielce,

działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, wskazaną w art. 23a ust. 1 ww. ustawy, bezprawne działanie przedsiębiorcy polegające na wyłączeniu obowiązku doręczania konsumentom (studentom studiów magisterskich, licencyjnych, i inżynierskich) zmienionego wzorca umowy o studiowanie pod nazwą „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Ekonomii i Administracji im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach”, na mocy postanowienia umownego wskazanego w punkcie VII podpunkcie 2 ww. umowy o studiowanie o treści „O ewentualnej zmianie opłaty czesnego Uczelnia zawiadamia Studenta w formie ogłoszenia wywieszonego na tablicy ogłoszeń w terminie miesiąca przed rozpoczęciem roku akademickiego, w którym będzie obowiązywać zmieniona opłata”

i stwierdza zaniechanie jej stosowania z dniem 19 listopada 2004 r.

Uzasadnienie

W dniu 17 września 2004 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwany dalej Prezes Urzędu) w ramach posiadanych kompetencji ustawowych wszczął postępowanie wyjaśniające w celu wstępnego ustalenia, czy Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, ul. Karczówkowska 41, 25-713

Kielce (zwana dalej WSEiA) korzysta w obrocie z udziałem konsumentów z wzorców umownych zawierających niedozwolone postanowienia umowne.

W trakcie postępowania wyjaśniającego Prezes Urzędu ustalił, że WSEiA stosowała w stosunkach umownych ze studentami studiów magisterskich, licencjackich i inżynierskich wzorzec umowy pod nazwą „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Ekonomii i Administracji im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach”. Wzorzec ten w punkcie VII podpunkt 2 stanowił „O ewentualnej zmianie opłaty czesnego Uczelnia zawiadamia Studenta w formie ogłoszenia wywieszonego na tablicy ogłoszeń w terminie miesiąca przed rozpoczęciem roku akademickiego, w którym będzie obowiązywać zmieniona opłata”. Prezes Urzędu ustalił, że tym postanowieniem WSEiA wyłączyła ustawowy obowiązek doręczenia konsumentowi zmienionego wzorca umowy, uregulowany w art. 384¹ i art. 384 Kodeksu cywilnego. Wobec powyższego Prezes Urzędu uznał, że nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W związku z powyższym Postanowieniem Prezesa Urzędu z dnia 19 października 2004 r. (k. 1) zostało wszczęte postępowanie w sprawie stosowania przez WSEiA praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów polegających na bezprawnym, godzącym w interesy konsumentów działaniu przedsiębiorcy polegającym na wyłączeniu obowiązku doręczania konsumentom (studentom studiów magisterskich, licencjackich, i inżynierskich) zmienionego wzorca umowy o studiowanie pod nazwą „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Ekonomii i Administracji im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach”, na mocy postanowienia umownego wskazanego w punkcie VII podpunkcie 2 ww. umowy o studiowanie, o treści „O ewentualnej zmianie opłaty czesnego Uczelnia zawiadamia Studenta w formie ogłoszenia wywieszonego na tablicy ogłoszeń w terminie miesiąca przed rozpoczęciem roku akademickiego, w którym będzie obowiązywać zmieniona opłata”, co może stanowić naruszenie art. 23a ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (j.t. Dz. U. z 2003 r., Nr 86, poz. 804 ze zm.) (zwana dalej ustawa o okik).

W odpowiedzi na zawiadomienie Prezesa Urzędu z dnia 19 października 2004 r. o wszczęciu postępowania, o którym mowa wyżej, WSEiA poinformowała w piśmie z dnia 25 października 2004 r., że „(...) niezwłocznie uwzględni uwagi Prezesa Urzędu usuwając z umów o studiowanie kwestionowany zapis”. Wskazała również, że „(...)w historii Uczelni kwestionowany zapis nie znalazł zastosowania praktycznego ze względu na fakt, iż WSEiA przyjęła praktykę, iż chesne nie jest zmieniane dla danego toku studiów przez cały okres ich trwania.”. Na dowód ww. zobowiązania WSEiA przedstawiła w piśmie z dnia 22 listopada 2004 r. obowiązujący od 19 listopada 2004 r. zmieniony wzór „Umowy o studiowanie w Wyższej Szkole Ekonomii i Administracji im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach”, z którego został wykreślony punkt VII podpunkt 2 o treści „O ewentualnej zmianie opłaty czesnego Uczelnia zawiadamia Studenta w formie ogłoszenia wywieszonego na tablicy ogłoszeń w terminie miesiąca przed rozpoczęciem roku akademickiego, w którym będzie obowiązywać zmieniona opłata” oraz załączyła obwieszczenie Kanclerza WSEiA informujące o utracie mocy postanowienia zawartego w punkcie VII podpunkt 2 „Umowy o studiowanie w Wyższej Szkole Ekonomii i Administracji im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach” i zrzeczeniu się wszelkich roszczeń wynikających z punktu VII podpunkt 2 ww. umowy (k-ty 45-61).

Prezes Urzędu ustalił co następuje:

WSEiA została wpisana do rejestru uczelni niepaństwowych w dniu 26 sierpnia 1997 r. na podstawie Decyzji Ministra Edukacji Narodowej Nr DNS 1-0145-286/TBM/97 z dnia 26 sierpnia 1997 r. (k. 15). Przedmiotem działania uczelni wpisanym w rubryce czwartej rejestru było: „Kształcenie w systemie wyższych studiów zawodowych na kierunku ekonomia”. WSEiA posiadała osobowość prawną na podstawie art. 8 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 65 poz. 385, ze zm.). Uczelnia świadczyła usługi odpłatnie. Świadczenie to miało charakter zobowiązania ciągłego polegającego na trwałym, rozciągniętym w czasie przez okres studiów wykonywaniu ww. usług przez WSEiA na rzecz studentów. Odpowiednikiem świadczenia uczelni było zobowiązanie studentów do płacenia czesnego.

WSEiA w umowach ze studentami studiów magisterskich, licencjackich i inżynierskich stosowała wzorzec umowy pod nazwą: „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Ekonomii i Administracji im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach” (zwana dalej umowa). Umowa miała charakter wzorca umowy w rozumieniu art. 384 Kodeksu cywilnego. Zgodnie z art. 384 § 1 Kodeksu cywilnego wzorcem umowy jest „Ustalony przez jedną ze stron wzorzec umowy, w szczególności warunki umów, wzory, umów, regulaminy (...)”. Umowa została ustalona jednostronnie przez WSEiA i student nie miał wpływu na treść jej postanowień.

Punkt VII podpunkt 2 zawierał postanowienie „O ewentualnej zmianie opłaty czesnego Uczelnia zawiadamia Studenta w formie ogłoszenia wywieszonego na tablicy ogłoszeń w terminie miesiąca przed rozpoczęciem roku akademickiego, w którym będzie obowiązywać zmieniona opłata”. Postanowienie to gwarantowało WSEiA zmianę wysokości postanowienia wzorca umowy na podstawie aktu wewnętrznego regulującego wysokość czesnego. Wzorzec umowy w tym punkcie obowiązywał do dnia 19 listopada 2004 r. i został zmieniony w tym dniu Obwieszczeniem Kanclerza z dnia 19 listopada 2004 r. na mocy którego został wykreślony z wzorca umowy punkt VII podpunkt 2 o treści „O ewentualnej zmianie opłaty czesnego Uczelnia zawiadamia Studenta w formie ogłoszenia wywieszonego na tablicy ogłoszeń w terminie miesiąca przed rozpoczęciem roku akademickiego, w którym będzie obowiązywać zmieniona opłata”. Tym samym zgodnie z punktem IX „Umowy o studiowanie w Wyższej Szkole Ekonomii i Administracji im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach” w sprawach nie uregulowanych w niniejszej umowie obowiązują przepisy Kodeksu cywilnego. Ww. Obwieszczenie Kanclerza zostało podane do publicznej wiadomości.

Art. 384¹ Kodeksu cywilnego ustala, że wzorzec wydany w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym wiąże drugą stronę, jeżeli zostały zachowane wymagania określone w art. 384 kodeksu cywilnego, a strona nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie wypowiedzenia. Zgodnie z treścią art. 384 Kodeksu cywilnego konsument jest związany wzorcem umowy wydanym w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym jeżeli wzorzec umowy ustalony przez jedną ze stron umowy zostanie mu doręczony przy zawarciu umowy. Obowiązek doręczenia nie dotyczy umów zawieranych z konsumentami w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego (art. 384 § 2 zdanie drugie Kodeksu cywilnego), określanych w piśmiennictwie jako umowy bagatelne (E. Łętowska, Prawo umów konsumenckich, Wydanie 2, Wydawnictwo C.H. Beck 2002, s. 313). W doktrynie przyjmuje się, że „wydanie wzorca może nastąpić jako wydanie wzorca po raz

pierwszy lub jako zmiana wzorca umowy, któremu był poddany pierwotny stosunek umowy” (E. Łętowska, Prawo umów konsumenckich, Wydanie 2, Wydawnictwo C.H. Beck 2002, s. 323).

Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Art. 23a ust. 1 ustawy o okik stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów.

Przesłankami zaistnienia zakazanej praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów są:

- 1) działanie przedsiębiorcy,
- 2) noszące znamiona bezprawności,
- 3) godzące w zbiorowe interesy konsumentów.

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1a ustawy o okik ilekroć w ustawie jest mowa o przedsiębiorcy rozumie się przez to osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej. WSEiA posiadała zdolność prawną co zostało wykazane wyżej i wykonywało usługi edukacyjne polegające na kształceniu studentów w systemie wyższych studiów zawodowych, we własnym imieniu, zawodowo, odpłatnie, w sposób zorganizowany i ciągły. Zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 5 lutego 2003 r., sygn. akt XVII Ama 36/02, usługi edukacyjne o charakterze zarobkowym świadczone przez szkołę wyższą są działalnością o charakterze użyteczności publicznej, zbliżoną do działalności gospodarczej, a podmiot świadczący te usługi jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1a ustawy o okik. Stanowisko Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w tej sprawie podzielił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 kwietnia 2004 r., sygn. akt III SK 22/04. Prezes Urzędu stwierdził, że WSEiA była przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1a ustawy o okik.

Tym samym pierwsza przesłanka została spełniona.

Na mocy art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zbiorowe interesy konsumentów podlegają ochronie przed bezprawnymi działaniami przedsiębiorcy. Zgodnie z uzasadnieniem projektu rządowego ustawy z dnia 5 lipca 2002 r., nowelizującej ustawę o ochronie konkurencji i konsumentów „Same przepisy art. 23a – 23d nie regulują konstrukcji bezprawności działań przedsiębiorcy. Działania te mogą okazać się bezprawne w razie ustalenia, że doszło do naruszenia przepisów innych ustaw, a także zasad współżycia społecznego i dobrych obyczajów” (druk sejmowy nr 366, s. 20). Podobnie została zdefiniowana bezprawność w Małej Encyklopedii Prawa (Mała Encyklopedia Prawa, PWN, Warszawa 1980, s. 46 i 47). Chodzi więc o sprzeczność z szeroko rozumianym porządkiem prawnym jako całością. Istotnym jest również fakt, iż bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, niezależnym od wystąpienia szkody czy od zamiaru podmiotu dopuszczającego się działań bezprawnych.

Zachowanie WSEiA polegające na wprowadzeniu w umowie wzorcowej pod nazwą „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Ekonomii i Administracji im. prof. Edwarda

Lipińskiego w Kielcach” postanowienia o treści „O ewentualnej zmianie opłaty czesnego Uczelnia zawiadamia Studenta w formie ogłoszenia wywieszonego na tablicy ogłoszeń w terminie miesiąca przed rozpoczęciem roku akademickiego, w którym będzie obowiązywać zmieniona opłata” jest niezgodne z art. 384¹ i art. 384 Kodeksu cywilnego i tym samym jest bezprawne. Art. 384¹ Kodeksu cywilnego stanowi: „Wzorzec wydany w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym wiąże drugą stronę, jeżeli zostały zachowane wymagania określone w art. 384 Kodeksu cywilnego „Ustalony przez jedną ze stron wzorzec umowy, w szczególności ogólne warunki umowy, wzory umów, regulaminy wiążą drugą stronę, jeżeli zostały jej doręczone przy zawarciu umowy.”.

W przypadku kształtowania stosunku prawnego między przedsiębiorcą a konsumentem przy użyciu wzorca umowy doręczenie zgodnie z art. 384 Kodeksu cywilnego (do którego odwołuje się ww. art. 384¹) jest jedynym skutecznym sposobem zawarcia umowy z użyciem wzorca. Doręczenie ma nastąpić *verba legis* przy zawarciu umowy. Stanowi ono najpewniejszy i zarazem najdogodniejszy dla drugiej strony sposób poinformowania jej o wzorcu. Innym sposobem jest stworzenie możliwości zapoznania się z treścią wzorca w łatwy sposób (udostępnienie wzorca w miejscu łatwo dostępnym dla kontrahentów proponenta np. wywieszenie wzorca w ogólnie dostępnym pomieszczeniu). Należy jednak zaznaczyć, iż zgodnie z art. 384 § 2 zdanie drugie Kodeksu cywilnego „Nie dotyczy to jednak umów zawieranych z udziałem konsumentów, z wyjątkiem umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego.” (tzw. umów bagatelnych). Umowa o studiowanie nie jest umową bagatelną. Nie jest to umowa zawierana codziennie w celu zaspokojenia bieżących spraw, a wysokość czesnego nie jest kwotą drobną. W związku z powyższym nie doręczenie wzorca umowy przez proponenta w żadnym wypadku nie może mieć zastosowania w umowach między WSEiA (przedsiębiorcą) a studentami (konsumentami).

Zgodnie z art. 384¹ Kodeksu cywilnego wymóg doręczenia obowiązuje również w przypadku wydania nowego wzorca lub zmiany już istniejącego w czasie trwania stosunku prawnego o charakterze ciągłym nastawionego na trwanie, którego swoistym sposobem zakończenia jest wypowiedzenie. Jak wskazano na wstępie, oceniana umowa dotyczy stosunków umownych o charakterze ciągłym. Doręczenie wzorca polega na wręczeniu lub przesłaniu za potwierdzeniem odbioru konsumentowi dokumentu obejmującego całość wzorca, to jest nie tylko umowy wzorcowej, ale również innych dokumentów jak regulaminy, zarządzenia, warunki ogólne, itp. akty, do których odwołuje się wspomniana umowa. Powyższy obowiązek w takim samym stopniu dotyczy wzorca istniejącego, jak i jego zmian. Nie jest dopuszczalne w przedmiotowej sprawie doręczenie wyciągu wzorca lub informacji o jego istnieniu, ustne powiadomienie, lub obwieszczenie na tablicy ogłoszeń (porównaj: Wojciech Popiołek, Kodeks cywilny, Komentarz, Tom 1, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2002, wydanie 3, s. 791).

Stosując postanowienie wzorca umowy w punkcie VII podpunkcie 2 w brzmieniu jak cytowano wyżej WSEiA wyłączyła ustawowy obowiązek doręczania konsumentom - studentom zmienionego wzorca umowy o studiowanie pod nazwą „Umowa o studiowanie w Wyższej Szkole Ekonomii i Administracji im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach” w zakresie zmiany wysokości czesnego, wynikający z przepisów art. 384¹ i art. 384 Kodeksu cywilnego.

Tym samym druga przesłanka została spełniona.

Każde działanie bezprawne podejmowane w ramach stosunku prawnego godzi w interesy jednej ze stron kontraktu. Przepisy prawa o charakterze bezwzględnie obowiązującym wprowadzono bowiem do porządku prawnego po to, by chronić dobro zasługujące na ochronę. W przypadku stosowania zapisów umownych o charakterze bezprawnym dochodzi do ograniczenia praw lub nałożenia nadmiernych obowiązków na konsumenta podpisującego umowę. Następstwem bezprawnego działania jest naruszenie zbiorowych interesów konsumentów.

Zgodnie z art. 22¹ Kodeksu cywilnego za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą. Student korzystał z usług edukacyjnych jako osoba fizyczna, w celu realizacji własnych potrzeb edukacyjnych. WSEiA zawierała umowę ze studentem jako konsumentem na rynku usług edukacyjnych.

Przepisy ustawy o okik nie definiują pojęcia zbiorowego interesu konsumentów. Z całą pewnością mamy do czynienia z takim interesem, gdy działania przedsiębiorcy dotyczą zbiorowości i mogą dotknąć każdego potencjalnego konsumenta, czyli są powszechne. W przedmiotowej sprawie za taką zbiorowość Prezes Urzędu uznał studentów WSEiA, jak i wszystkich potencjalnych studentów z całego kraju, którzy są lub będą zainteresowani podjęciem studiów na tej uczelni. Powszechny charakter usług edukacyjnych potwierdza fakt, że w niniejszej sprawie ma miejsce naruszenie zbiorowych interesów konsumentów, co oznacza naruszenie interesu publicznego.

Tym samym trzecia przesłanka została spełniona.

Wobec zaistnienia wszystkich trzech przesłanek Prezes Urzędu ustalił, że zachowanie WSEiA było bezprawne i godziło w zbiorowe interesy konsumentów.

W toku postępowania WSEiA wykazała, że w dniu 19 listopada 2004 r. wprowadziła w życie nowy wzorzec umowy, który nie zawierał punktu VII podpunktu 2 o treści „O ewentualnej zmianie opłaty czesnego Uczelnia zawiadamia Studenta w formie ogłoszenia wywieszzonego na tablicy ogłoszeń w terminie miesiąca przed rozpoczęciem roku akademickiego, w którym będzie obowiązywać zmieniona opłata”.

Prezes Urzędu uznał dowody przedstawione przez WSEiA za wiarygodne i przekonywujące i na ich podstawie stwierdził zaniechanie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów od dnia wejście w życie zmienionego wzorca „Umowy o studiowanie w Wyższej Szkole Ekonomii i Administracji im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach” tj. od 19 listopada 2004 r.

Wobec stwierdzenia zaistnienia praktyki, o której mowa w art. 23a ust. 1 i 2 ustawy o okik i zaniechania jej stosowania, Prezes Urzędu orzekł jak w sentencji.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatury w Łodzi.

*Z upoważnienia
Prezesa Urzędu
Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Dyrektor Delegatury w Łodzi*

Iwona BIELSKA

Otrzymuje:

Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji z siedzibą w Kielcach
ul. Karczówkowska 41
25-713 Kielce